

Природни ресурси

Релјеф

На простору града Краљева јасно је изражено седам посебних јединица релјефа: четири планине и три удолине. Планинско земљиште је распоређено на четири краја тог рејона, а удолине су између тих планина.

Детаљ релјефа територије града Краљева

У северним деловима територије су: на западу Котленик, на истоку Гледићке планине, а Доњегружанска удолина у средишту, између тих планина. У јужним, пространијим деловима рејона се од запада ка истоку пружају северноисточни делови Старовлашких планина (Радочело, Чемерно, Троглав и делови Јелице), у средишту удолине Ибра, а на истоку северни огранци Копаоника (обронци Жељина, Студена планина, Равна планина, Столови и Гоч). Северне и јужне делове краљевачке општине раздваја удолина Западне Мораве.

Планине на југу и северу града Краљева су, такође, делови једне исте основне масе. Међутим, средишњи делови те масе, на простору Краљевачког сужења, потонули су дуж дубоких раседних пукотина и тако је створен средишњи део западноморавске удолине.

Хидрографија

Преко територије града Краљева протичу три веће реке: средњи део Западне Мораве, доњи део Ибра и доњи део Груже. Остале реке и потоци припадају сливовима притока тих река и претежно читавом својом дужином леже на територији града Краљева.

Западна Морава постаје од вода Моравице и Ђетиње, источно од Пожеге и затим тече ка истоку кроз Овчарско - Кабларску клисуру, Чачанску котлину, Краљевачко сужење, Крушевачку котлину и у Параћинској котлини састаје се са Јужном Моравом градећи Велику Мораву. Краљевачком рејону припада средњи део њеног тока дужине око 35км, између села Обрва и Врба.

Ибар настаје од пет врела и извора на северној страни планине Хајла (2400 мнв) од којих је најнижи извор и најјачи, а онда тече претежно клисурастом долином са мањим уметнутим проширењима на исток до Косовске Митровице, а затим на север до Краљева и источно од њега улива се у Западну Мораву. Краљевачкој општини припада доњи део тог живог тока, низводно од Биљановца, на дужини од око 70км. Треба истаћи да је

годишња количина воде која протиче Западном Моравом узводно од ушћа Ибра мања од количине воде коју доноси Ибар.

Од интереса је да се истакне да је годишња количина воде која протиче Западном Моравом узводно од ушћа Ибра мања од количине воде коју доноси Ибар. Ибром протекне од 1,5 до 2 милијарде кубних метара воде годишње, а Моравом, низводно од Ибра око 2,7 до 3,3 милијарде кубика. Из тога излази да количина воде у Ибру достиже преко 500 милиона кубних метара воде више него у Западној Морави узводно од ушћа Ибра. Ибар се и због тога може сматрати једном од најзначајнијих притока у читавом сливу Мораве.

Гружа настаје у источном делу планине Рудник и тече час широм час ужом долином, углавном ка југу до ушћа у Западну Мораву, низводно од села Витановца.

Остале притоке Западне Мораве на овој територији су претежно краће реке и потоци. Са леве стране нешто је већи слив Сирчанске реке, развијен у јужним деловима Котленика и доњи део слива Чукојевачке реке, разгранат у југозападном делу Гледићких планина. С десне стране је нешто изразитији слив Мусине реке, чије је извориште у југоисточном подручју Јелице.

Притоке Ибра су богатије водом. Са леве стране се у Ибар улива река **Студеница**, затим реке Дубочица и Лопатница, као и друге мање притоке (Колањ, Пивница и др.) Са десне стране улива се Брезанска река и друге мање реке које долазе са Западних Столова (Премовац, Магазница, Столачки поток и друге). **Студеница** је најважнија притока Ибра. Извире на планини Голији (1801 м), а улива се у Ибар као његова лева притока код села Ушће. Тече кроз дубодолину, корито јој је урезано у крупном наносу облутака. У периоду киша и отапања снега воде Студенице и њених притока нагло набујају, док у периоду суша, лети, воде омале.

Лопатница настаје на источној граници општине од реке Толишнице и Каонске реке испод села Станча. Код Богutowца се улива у Ибар као његова лева притока. Одликују је карактеристике типично планинског водотока.

Рибница је највећа река која целим својим током пролази кроз територију општине Краљево. Њен горњи (где се зове Сокоља) и средњи ток изграђен је у планинском терену између Столова и Гоча, где се јавља низ притока са бујичарским режимом вода. Доњи ток Рибнице је изграђен у језерским наслагама и крупним речним наносима јужно од Краљева. Дужина реке је око 26 км а површина слива од 115км².

Минералне, термалне и термоминералне воде

Велики потенцијал минералних, термалних и термоминералних вода на територији града Краљева за сада је мало искоришћен. Самим тим, опасности од загађивања ових вода су стално присутне и све присутније, пре свега због тренда загађивања животне средине. Територија Града припада различитим геотектонским јединицама. Хидрогеолошки услови, разноврсни литолошки састав и постојање бројних разломних структура условили су настајање многобројних појава минералних, термалних и термоминералних вода. Рударско геолошки факултет универзитета у Београду је урадио студију: „Оцена ресурса и могућности вишенаменског коришћења подземних вода на територији општине Краљево”.

Искоришћавањем термалних извора на територији града Краљева настала су позната лечилишта Матарушка и Богutowачка Бања. Минералне воде **Матарушке Бање** потичу из термалне издани. По хемијском саставу вода је сумпоровита, а температура воде је углавном између 28 и 48° С. **Богutowачка бања** има три термална извора из којих избија радиоактивна и слабосумпоровита вода. Извори термалне воде смештени су у раседној зони где се укрштају два раседа. Температура воде је 25° С.

Рудна богатства

Град Краљево располаже значајним резервама квалитетног угља, каменог лигнита и мрког угља. Посебно су значајни локалитети на линији Ушће-Бањевац (Тадење-Прогорелица), при чему се угаљ експлоатише у Ушћу и Тадењу. У пределу Ушћа на постојећој локацији производи се око 50.000 тона годишње. Велике резерве квалитетног лигнита налазе се у Западно-моравском басену између Крањева и Чачка. Процењено је да само на левој обали Западне Мораве има преко 100 милиона тона резерви угља. Од осталих сировина, значајне су резерве мермера, доломитског шљунка и песка у токовима река.

Осим поменутог у зони седиментних стена налазе се и одређене резерве:

- песка, шљунка, цигларске земље, итд. (Адрани, Обрва и други локалитети);
- течне и полутечне битумије (Јанок поред Конарева);
- магнезита (на северним падинама Гоча и код Богутовца);
- пешчара (Сирча и Раванички поток);
- бигра и брече.

Каменолома у којима се експлоатишу магматске стене на територији Града има у Каменици, Годачици, Сирчи, Гокчаници, Магличу, Полумиру код Богутовца и на још неколико локалитета. У долини Ибра, утврђено је постојање живе. Серпентин је погодан као грађевински материјал, а мермер и као украсни камен који има изузетну вредност, о чему треба и даље водити рачуна, с обзиром на постојеће потребе за овим материјалом не само у оквиру Града Крањева, већ и изван ње. Студенички мермер је и данас значајан извор прихода.

Укупна површина под мермером (и доломитом) у оквиру града је око 15.0km², а најзначајнији локалитет где се мермер експлоатише је између манастира Студеница и Криваче, највишег врха планине Радочело (1.643m). На подручју Манастира Студеница налазе се резерве мермера процењене на преко 2.500.000 m³.

Шумски ресурси и зелене површине

На подручју града Крањева шумски ресурси заузимају 46,8% од укупне површине, што је више од просека за Републику Србију. Ови подаци показују да је територија града Крањева **богата шумом**.

Најзаступљенија врста у Крањеву је буква 49.9%, на другом месту по заступљености су храстови са 26.8%. Удео лишћара у укупној структури износи 79.4% а четинара 20.6%. Власничка структура шума на територији Крањева показује да је 62% шума и шумског земљишта у државном власништву, а 38% у приватној својини.

Шумама у државном власништву управља ЈП „Србија шуме“ и оне су сврстане у 16 газдинских јединица, док су приватне шуме распоређене на 84 катастерске општине.

Биодиверзитет

На територији града Крањева налазе се следећа заштићена природна добра:

1) **Споменици природе** (два храста лужњака око манастира Жича, стабло белог јасена у Милочају, црни бор у клисури реке Ибар, храст лужњак у Ратини, стабло зеленике у Каменици, стабло горског јавора у Каменици, стабло храста лужњака у Гокчаници,

Брезни, Храст запис у Ковачима, стари храст у Годачици, Буковачки храст запис, Самаилски крајпуташки храстови);

- 2) **Резервати:** Лојаник, Матарушка Бања;
- 3) **Заштићена околина око непокретног културног добра:** – Студеница;
- 4) **Парк природе:** – Парк природе Голија;
- 5) **Резерват биосфере:** Резерват биосфере „Голија – Студеница“.

Евидентирана природна добра на територији града су:

- 1) **Споменици природе:** Стабло граба у Врдилима.

На територији града Краљева налазе се и три локалитета обухваћена парком природе Голија. То су: 1) Локалитет Испоснице – Горња Студеница, 2) Локалитет Радочело и 3) Локалитет Градина, Радочело ИИ.

У погледу фаунистичке разноврсности, орнитофаунистичке вредности указују на велику биолошку разноврсност, па се овај комплекс намеће као важан европски центар генетичке разноврсности и има велики значај за очување диверзитета птица Србије.